

Naučni dokazi postojanja duše

U tekstu "Nauka i duhovnost"¹, koji sam prezentovao na međunarodnoj konferenciji: „Sinteza nauke, duhovnosti, umetnosti i kulture za svetski mir“², *Apsolutna stvarnost* je opisana kombinacijom naučnih i dubokih ezoterijskih znanja i drevnih kosmogonija. U tekstu je pokazano da je - prema Modelu Kvantizovanih Gustina Energije³ čiji sam autor - *Ljudska duša* milijardu milijardi puta „udaljenija“ od fizičkog aspekta čoveka u pravcu „ka unutra“ („ka sitnosti“), nego što je najudaljenija galaksija svemira udaljena od čoveka - u suprotnom smeru, „ka izvan“ ...

Besmrtna živa supstanca koju karakteriše individualnost je „*Jiva*“, što je sanskritska reč za individualnu dušu. *Divya* (Wiki) je živo biće ili bilo koji entitet prožet životnom snagom u hinduizmu. Sama reč potiče od sanskritskog glagolskog korena *jiv*, što se prevodi kao „disati“ ili „živeti“. U vedantskoj filozofiji hinduizma, „*Divya*“ skoro isključivo označava reinkarnacionu dušu. U tekstu: „*The Bhagavad Gita 2.20, Upanishads*“, fenomen „*Jiva*“ se opisuje ovako:

„Duša je nerođena i večna, večna i iskonska. Ne ubija se ubijanjem tela.“

Dakle, najbliži prevod sanskritskog izraza *Jiva* bio bi: „besmrtna živa supstanca“ ili „individualna duša“.

Prema teozofiji H. P. Blavacke⁴ čovek je „energetski višeslojno“ biće, tako da pored fizičkog postoji i njegovo suptilnije, nevidljivo, astralno telo (*Linga Śarira* na sanskritu) koje je „nacr“ „okvir“ i „kalup“ na i oko kojeg je izgrađena spoljašnja, materijalna ljuska našeg fizičkog tela. Dakle – fizičko telo je (samo) „hardver“ (sredstvo, alatka, mašina, vozilo) za *astralno telo*, a *astralno telo* je „vozilo“ za *Pranu*⁵. Ovaj „*astralni dvojnik*“ našeg fizičkog tela je zapravo *energetsko telo* jer je ono „vozilo“ kroz koje *Prana* (životna energija) teče u fizičko telo – naravno transformisana strukturom astralnog tela na odgovarajući nivo i formu koju materijalno telo može da „primi“ a da ne bude oštećeno pa čak i dezintegrirano (Poznato je da „*Kundalini*“ može izazvati oštećenje nerava i gubitak svesti.⁶) ...

Po istom principu (hijerarhiji), *kauzalno telo* je „hardver“ („vozilo“) za *Divu* – koja je zapravo pravi delatnik i uživatelj i koja animira „ispoljenije“ (grublje) *astralno telo*, koje je još grublje „vozilo“ duše za njeno konačno otelovljenje („*inkarnaciju*“) u fizičkom telu – najgrubljem obliku postojanja bića. Na osnovu navedenih citata uspostavljena je hijerarhija „subfotonskih fenomena“⁷ prema njihovoj suptilnosti: *Prana* je vitalni princip koji odgovara *astralnom nivou*, odnosno *astralnom telu*, gde je medijum *etar* dok *Divya* po svojim prametrima⁸ pripada *kauzalnom nivou* gde je medijum *akaša*, i korelativna je sa *kauzalnim telom*. Dakle - najjednostavnije rečeno - *Prana* je hijerarhijski niži, to jest više-fizički oblik *Divye*. Na strani 176 „*Ključa teozofije*“⁹ Helena Blavatska objašnjava da je:

„Prana, striktno govoreći ... Divin niži ili bolje rečeno (po svojim efektima) više-fizički - jer je više manifestujući - aspekt.“

Kako je pokazano u tekstu "Nauka i duhovnost"¹, *etar* i *akaša* su strukturno veoma različiti „supstrati“ – *etar* pripada *astralnom nivou*, odnosno „2. Planu“ (*Bhuvanloka* /Upanišade/) ili „2. Nebu“ (*Psihički svet* /Daskalos/) a *akaša* *mentalno-kauzalnom nivou* odnosno „3. Planu“ (*Svargaloka*, *Mentalni svet* /Upanišade/ ili „3. Nebo“, *Donji Noetski svet* /Daskalos/). Ovo je važan uvid na koji skrećem pažnju jer se u prevodima drevnih učenja pojmovi *etra* i *akaše* često smatraju sinonimima što je pogrešno.

Dakle, *duša* je fenomen *mentalnog sveta* („3. Plan“ /*Svargaloka*) koji čine ne-materijalni fenomeni apsolutno ne-detektibilni u smislu nauči poznate četiri fundamentalne sile/interakcije: elektromagnetne, slabe, jake i gravitacione ili mogućnosti percepcije fizičkim čulima.

¹ "Nauka i duhovnost", http://users.beotel.net/~gmarjanovic/Synthesis_sr.pdf

² „Sinteza nauke, duhovnosti, umetnosti i kulture za svetski mir“, 30. septembar 2023. Anton-Graff-Strasse 75, 8400 Winterthur, Switzerland.

³ Jedinstvo Materije i Duha, http://users.beotel.net/~gmarjanovic/Jed_Materija_Duh.pdf

⁴ "Transactions of the Blavatsky Lodge" p. 71

⁵ "Prana" – živototvorna energija koja nas povezuje sa celim univerzumom i osnovna, hipotetička, sila koja stoji iza našeg fizičkog, mentalnog i duhovnog blagostanja.

⁶ Zašto ljudi misle da je Kundalini joga opasna?,

https://www.reddit.com/r/yoga/comments/4ooole/why_do_people_think_kundalini_yoga_is_dangerous/?tl=sr

⁷ Foton je u Modelu KGE fenomen na kvantnom novou k+8, poslednji materijalni fenomen „ispod“ kojeg su smešteni suptilniji „objekti“ koji pripadaju duhovnom aspektu Apsolutne Stvarnosti .

⁸ Śvetāśvatara Upaniṣad (5.9) /https://en.wikipedia.org/wiki/Shvetashvatara_Upanishad/: „Ako bi se vrh kose podelio na sto delova i svaki deo na još 100 delova, to bi bila dimenzija Jive“.

⁹ Ether & Akasha Hierarchy: <https://blavatskytheosophy.com/prana-tiredness-and-sleep/>

Oblast postojanja	Kvantni nivo	Energetski slojevi bića koji okružuju dušu		Elementarni kvant	Medijum	Vitalni princip (energija)
		Koncept tri tela	Pet "Koshas" (omotača)			
Supramentalni svetovi 4,5,6, i 7 Loka	k+23 - k+26	Ne-dualna stanja čiste Ljubavi, Uzroka, Principa, Zakona, i Ideja Stvaranja u svom arhetipskom stanju.		Mulaprakrithi (k+10)	Akaša	Fohat
Mentalni / kauzalni svet 3. Loka	k+16 - k+22	Karana Sharira	Anandamaya Kosha (Kauzalno telo, telo blaženstva od latentnih utisaka ljubavi i drugih oblika sreće.			Jiva
Astralni svet 2. Loka	k+9 - k+15	Sukshma Sharira	Linga Sharira /Astralni dvojniki/ (Pranamaya Kosha - energetsko telo od prane Manomaya Kosha - mentalno telo od misli Vijnamaya Kosha - telo mudrosti od znanja i inteligencije)	Teslion (k+9) /Etheron, Microlepton/	Eter (Astralna svetlost)	Prana El.-Mag. fenomeni,
Fizički svet 1. Loka	k ≤ +8	Sthula Sharira	Annamaya Kosha (fizičko telo od hrane)	foton (k+8)	Vakum	zvuk, adhezija ...

Sl.1. Oblasti postojanja i kvantni nivoi energetskih formi bića

Na slici 1. prikazani su energetski nivoi bića, gde je jasno vidljivo da (energetski) fenomeni ("vitalni principi") koji pripadaju 1. Loka, odnosno Fizičkom svetu čine "super-fotonski fenomeni kvantnog nivoa $k \leq +8$ (elektromagnetizam, gravitacija, elementi Periodnog sistema ...) i koji su detektabilno-merljivi, čulno preceptabilni i opisani postojećim naučnim teorijama. "Astralni svet" (2. Loka) uključuje nivoe kvantizacije $k+9 \sim k+15$ pri čemu se oni u svojoj graničnoj oblasti ($k+8-k+9$ – "oblast etra") "isprepliću" sa Fizičkim svetom. Ovo je oblast Apsolutne stvarnosti koja izmiče klasičnoj fizici ali je prisutna u nauci u formi hipotetičkih teorija poput novo-vedene kosmološke teorije "Quintessence".¹⁰ Ovi fenomeni su "posredno vidljivi" u fizičkom svetu u formi "materijalnih senki", npr. skalarnih ili torzionih polja, detektabilni putem posebnih detektora.¹¹ *Mentalno-kauzalni svet* podrazumeva nivoe kvantizacije od $k+16$ do $k+22$. Kao što je prikazano na slici 1. svakom od Planova postojanja (Lokas, Nebesa) pripadaju odgovarajući energetski oblici ili vitalni principi (poslednja kolona desno). *Divja* – *duša* je vitalni princip koji pripada kvantnom nivou $k+16$ što znači da je fenomen *Divje* suptilniji od fotona – kvanta nosioca elektromagnetne interakcije za neverovatnih 8 kvantnih nivoa što znači da je njena manifestacija u bilo kakvoj formi iz domena Fizičkog sveta – nemoguća. Ipak, pokazana hijerarhija "Oblasti postojanja" i "Energetskih slojeva bića" (slika 1.) ukazuje na moguću eksperimentalnu verifikaciju takvih "ne-manifestovanih" fenomena – posredno – preko "prelazne_materija-duh_oblasti", tj. "Astralnog sveta" – ili preciznije preko senzacija (našeg) "Astralnog dvojnika".

U suštini, osnovni problem razmatranja duhovnih pojmova, pojava i procesa je zapravo nedostatak odgovarajućih termina za fenomene koji su potpuno nedostupni našem čulnom iskustvu (u fizičkom smislu) i teorijskoj i eksperimentalnoj nauci, tako da se "svetlost" npr. - kao vrlo često korišćen termin za opisivanje nekog "pra-supstrata" (sve je svetlost...) može prihvatiti samo uslovno, kao najniži oblik „Fohata“ – to jest „primordijalne svetlosti“, iskonske kosmičke supstance i „(naj)primitivnijeg“ proizvoda njenog diferenciranja u odgovarajuće forme na različitim Planovima postojanja u manifestovanom univerzumu.

Obzirom na napred rečeno – direktan eksperimentalni dokaz stvarnog postojanja "energetske višeslojnosti" bića (kao i celokupne Apsolutne stvarnosti) tehnički je nemoguć u smislu današnjeg shvatanja pojma materijalnosti - ali baš ta "energetska višeslojnost" nas kao bića omogućuje nam korišćenje "suptilnijih vozila" naše duše i komunikaciju sa "duhovnim aspektom" Apsolutne stvarnosti putem naših "astralnih čula",

¹⁰ Kvintesencija, ili peta esencija, u srednjovekovnoj kosmologiji i nauci, peti element koji ispunjava univerzum izvan zemaljske sfere. U fizici Kvintesencija je hipotetički oblik tamne energije, postuliran da objasni ubrzano širenje univerzuma.

¹¹ Torsion Field Detection System, <https://torsionfielddetector.com/>

koja REALNO postoje - što je verifikovano brojnim, čvrsto argumentovanim, iskustvima ljudi koji su se sticajem raznih okolnosti našli u izmenjenim stanima svesti – najčešće “na granici života i smrti”.

O tome postoje brojna svedočanstva, uglavnom osoba koje su malo “zavirile na onu stranu” ali i lekara, neuronaučnika, čija iskustva ukazuju na nepobitnu kompleksnost čoveka i zapravo stvarno postojanje “duše” kao višeg oblika svesti isprepletenog sa našim umom kao našim fizičkim, “niže-dimenzionalnim”, aspektom.

U prilog tome govore i čvrsto argumentovana iskustva dr Majkla Egnora, neurohirurga u praksi, neuronaučnika i profesora neurohirurgije na Univerzitetu Stoni Bruk. U epizodi podkasta dr Frank Turek-a: “Naučni dokazi za dušu sa neurohirurgom dr Majklom Egnorom”¹² od 27. juna 2025.g. oni razgovaraju o tome da li postoji naučni dokaz o postojanju duše. U svojoj novoj knjizi “The Immortal Mind: A Neurosurgeon's Case for the Existence of the Soul.”¹³ koju je napisao zajedno sa Deniz O’Liri, dr Egnor se oslanja na preko 7.000 operacija mozga i decenije iskustva kako bi osporio popularni materijalistički pogled na ljudsko biće. U ovom podkastu dr Egnor i dr Turek razmatrali su sledeća pitanja:

Kako je lično duhovno iskustvo dr Egnora vezano za rođenje sina promenilo njegov pogled na svet?

Postoje li i koji su naučni dokazi za postojanje duše?

Da li postoji razlika između uma i mozga?

Šta sijamski blizanci i pacijenti sa nedostajućim delovima mozga otkrivaju o svesti?

Kako su proverljiva iskustva bliske smrti dokaz za postojanje duše?

Zašto se većina neuronaučnika i dalje drži materijalizma uprkos suprotnim dokazima?

Sažetak podkasta “Naučni dokazi za dušu sa neurohirurgom dr Majklom Egnorom”

Dr Turek:

... mislim da je priča u vašoj knjizi fascinantna jer ste počeli kao ateista i materijalista. Bili ste neurohirurg. Šta vas je otrglo/probudilo od materijalizma?

Dr Egnor:

Mislim da me je Gospod probudio iz materijalizma. Odrastao sam u pomalo ateističkom okruženju i uvek sam poštovao hrišćanstvo. Mislio sam da je to divna priča i da su hrišćani zaista fini ljudi ali da je to samo prijatan mit. Zaljubio sam se u nauku i neuronauku i diplomirao biohemiju a zatim na medicinskom fakultetu i odlučio da postanem neurohirurg. Dok sam se bavio neurohirurgijom otkrio sam da stvari koje sam viđao kod pacijenata koji su imali moždane bolesti nisu baš odgovarale materijalističkoj perspektivi u udžbenicima. To me je navelo na razmišljanje, i mnoge druge stvari u mom životu su me pokrenule ka Hristu.

Dr Turek:

Bilo je tako fascinantno da ste zapravo imali duhovno iskustvo kada vam se rodio mlađi sin. Možete li reći našoj publici o tome, šta se desilo?

Dr Egnor:

Naravno. Dobijao bih te stvari koje sam nazivao sablasnim porukama¹⁴, što su bile epizode u kojima bih jednostavno počeo da razmišljam, pa, šta ja radim ovde? Odakle sam došao? Gde idem? Toliko se zaneseš svakodnevnim životom da sam se osećao kao da propuštam glavno pitanje. I nisam imao nikakve odgovore na to pitanje. Dakle, dok mi je ovo prolazilo kroz glavu, rodio se moj najmlađi sin. I moja žena i ja smo primetili da kao beba nije baš dobro uspostavljao kontakt očima. I plašio sam se da je autističan i ta pomisao da se neće povezati sa mnom, bila je zaista zastrašujuća za mene. Zato smo ga odveli kod nekih specijalista, pregledali su ga. Rekli su da ne mogu biti sigurni. I kada je imao oko šest meseci, bio sam ispred katoličke bolnice, gde sam pregledao pacijenta kasno noću. I dok sam napuštao bolnicu, zaista sam imao težak emocionalni period. Zato sam svratio do bolničke kapele, stao sam ispred oltara i pomolio se. I rekao sam:

„Gospode, ne znam da li postojiš. Sumnjam da postojiš. Ali ako postojiš, ovo je nešto što ne mogu da podnesem. Ne mogu da imam dete koje je odvojeno od mene na ovaj način. To je nešto što ne znam da mogu da podnesem.“

I čuo sam glas. Jedini put u životu da sam čuo glas. I glas je rekao:

„Ali to ti meni radiš.“

I srušio sam se. Rekao sam: *„Pa, više ti to neću raditi.“* I tako, sledećeg dana sam pozvao crkvu i rekao da moram da se krstim što je pre moguće. I tako, par dana kasnije bio je šestomesečni rođendan mog sina i vratio sam se kući s posla, a on je bio sasvim normalan, gledao me je u oči, smešio se, normalna beba.

¹² Scientific Evidence for the Soul with Neurosurgeon Dr. Michael Egnor, <https://crossexamined.org/wp-content/uploads/2025/06/6.27-Podcast-Scientific-Evidence-for-the-Soul.pdf>

¹³ „Besmrtni um: neurohirurgov argument za postojanje duše“

¹⁴ Original: „Hauntings“ - natprirodne pojave koje uključuju prijavljena ukazanja, zvukove ili osećanja povezana sa duhovima, utvarama ili demonima na određenim lokacijama, često tumačene kao duše koje ne mogu napustiti Zemlju.

Tako sam shvatio da mi je Gospod pokazao šta mu radim i da želi da mu budem bliži. Dakle, već mnogo godina pokušavam da mu se približim i da pomognem ljudima da vide da je Hristos odgovor. Hristos je put.

Dr Turek:

Vaš novi rad, zove se „Besmrtni um: Neurohirurgov argument za postojanje duše“. U njemu počinjete da govorite o tome kako ljudi koji, možda mislite da im nedostaje deo mozga, ne bi mogli da funkcionišu. Ali otkrili ste da to nije slučaj. Možete li nam to ovde razjasniti?

Dr Egnor:

Medicinski udžbenici koje sam proučavao opisivali su mozak kao da je računar. I svi su bili pomalo materijalistički orijentisani. Imao sam pacijente kojima su nedostajali veći delovi mozga ali mnogi od njih su bili u prilično dobroj formi. Imao sam devojčicu rođenu bez oko dve trećine mozga. A ostatak glave joj je bio uglavnom voda.

I rekao sam njenoj porodici da ne mislim da će joj biti dobro. I pratio sam je dok je odrastala. Trenutno ima dvadesetak godina i sasvim je normalna osoba. Zapravo je prilično bistra. I imam dosta takvih pacijenata. To ne znači da će svi koji imaju problema sa mozgom biti dobro, ali ima mnogo ljudi koji su dobro. I to me je zaista pogodilo. U jednom trenutku sam operisao ženu koja je imala tumor na mozgu u levom frontalnom režnju. I morali smo to da uradimo dok je bila budna, što povremeno i radimo.

Tada koristimo lokalnu anesteziju, tako da nema bola. I morao sam da mapiram površinu njenog mozga da bih otkrio gde se nalazi njen govorni region jer je tumor bio veoma blizu njega. Morao sam da uklonim deo njenog mozga u kojem je bio tumor. I razgovarao sam sa njom dok sam to radio, i to je bilo nadrealno iskustvo. Mislim, vadim veliki deo levog frontalnog režnja njenog mozga dok razgovaram sa njom o vremenu, i o njenoj porodici, i o hrani u bolničkoj menzi, i tako dalje. I palo mi je na pamet da nijedan udžbenik nije rekao ništa o tome.

Udžbenik je to predstavio kao da je mozak samo računar. I očigledno, ako uklonite veliki deo računara, neće baš dobro funkcionisati. Ali ona se dobro snalazila. I tako sam shvatio iz toga, i iz mnogo istraživanja u medicinskoj literaturi, da postoji deo našeg uma koji nije u mozgu, da imamo duše. I da postoji jedan naš nematerijalni aspekt.

Dr Turek:

To je tako fascinantno. I u vašoj knjizi, prolazite kroz nekoliko ovih slučajeva, ali takođe ističete da postoje određeni delovi mozga koji bi, ako biste se na bilo koji način umešali u to, stvorili biste neku vrstu invaliditeta. Zašto je to tako?

Dr Egnor:

Otpribliže polovina mozga je ono što bismo nazvali elokventnim mozgom. A elokventan mozak znači delovi mozga koji su vam zaista potrebni. I ako postoji bilo kakvo oštećenje na njima, dobijate ozbiljne probleme. Možete imati moždani udar, povredu mozga, stvari poput toga. Ali postoje drugi delovi, delovi mozga, oko polovine mozga, koji uopšte nisu elokventni. I koji se mogu oštetiti ili ukloniti bez ikakvog značajnog uticaja na život osobe. Možete čak i preseći mozak osobe na pola, što se povremeno radi hirurški za lečenje napada.

I ljudi su prilično normalni posle toga. I o tome je urađeno mnogo istraživanja. Dakle, mozak u mnogim aspektima nije kao računar. Postoji deo uma koji zaista bolje odgovara modelu duše nego modelu računara.

Dr Turek:

Deo dokaza da čovek ima dušu otkriven je kroz operacije koje su obavili drugi neurohirurzi koje ste uvrstili u svoju knjigu poput istraživanja jednog od pionira u neuronauci. Možete li da analizirate šta je ovaj gospodin uradio?

Dr Egnor:

Naravno. To je rad pionira neuronauke dr Vajldera Penfilda, verovatno najvećeg neuronaučnika neurohirurške profesije. Radio je sredinom 20. veka i bio je fasciniran epilepsijom. Bio je pionir u hirurškom lečenju epilepsije. Razvio je operacije mozga u budnom stanju, jer je morao da testira njihov mozak i da tačno otkrije gde se nalaze različite funkcije mozga.

A onda bi pronašao deo mozga koji je izazivao napad i uklonio bi taj deo kako pacijent ne bi imao više napada. I on je zaista odgovoran za većinu onoga što znamo o mapama mozga. Ako ste pogledali udžbenike o anatomiji mozga, videćete da postoje delovi mozga koji kontrolišu kretanje, govor i osećaj, i tako dalje. I veliki deo tog rada je bio Penfildov rad. A on je započeo karijeru kao materijalista. I verovao je da sve što radimo u umu dolazi iz mozga.

I kako je nastavio svoju karijeru i radio je oko 40 godina, zaista je promenio svoju perspektivu. I postao je dualista. I verovao je da postoji deo uma koji ne dolazi iz mozga. I napisao je knjigu pod nazivom „Misterija

uma“ na kraju svoje karijere gde je sve to objasnio. Otkrio je, na primer, da kada mapira površinu mozga, i stimuliše je malom električnom strujom, može da izazove četiri različite vrste stvari kada stimuliše mozak.

Mogao je da izazove pokret. Pacijentova ruka ili noga bi se pomerale. Mogao je da izazove senzacije poput bljeskova svetlosti ili peckanja na koži i tako dalje. Mogao je da izazove sećanja. Ako bi dodirnuo temporalni režanj na određenim mestima, ljudi bi imali sećanja na vreme kada su bili deca sa svojom mamom ili tako nešto. I mogao je da izazove emocije u određenim delovima mozga. Ali je primetio nešto veoma čudno, i to ga je jednostavno zadivilo, to je da nigde u mozgu nije mogao da izazove bilo kakvu apstraktnu misao. Nije mogao da izazove nikakvu vrstu rasuđivanja. Ljudi nisu imali nikakvu logiku. On nije mogao da izazove matematiku ili ništa slično. Više vrsta misli nisu izgledale kao da dolaze iz mozga. Nije mogao da ih pronade. I, na kraju, rekao je, pa, najrazumnije naučno objašnjenje za to je da ta vrsta razmišljanja ne dolazi iz mozga. Da postoji aspekt uma koji se ne nalazi u mozgu.

Takođe je otkrio da ne može da izazove slobodnu volju iz mozga.

Tokom operacije ljudima koji su bili pod hirurškim zavesama i nisu mogli da vide šta radi dodirivao bi odgovarajuću oblast mozga i tako im pomerao ruku. Ali povremeno je tražio i da oni dobrovoljno pomeraju ruku. I kada bi im se ruka pomerala, pitao bi ih: „Jeste li vi to uradili ili sam ja to uradio?“ I uvek su bili u pravu. Nikada nisu pogrešili. I rekao je da nije mogao da pronade nijedan deo mozga koji bi ih naveo da pomisle da su slobodno želeli da pomeraju ruku.

Rekao je: „Nigde nisam mogao da pronađem centar volje.“ Tako je na kraju verovao da sposobnost apstraktnog mišljenja i sposobnost slobodne volje nisu iz mozga. One su deo duše, a ne deo mozga. Dakle, isto što sam video u svojoj praksi, da postoji jaz između onoga što se dešava u umu i duši i onoga što se dešava u mozgu, i on je video isto. Dakle, njegov rad je fascinantant i pionirski.

Dr Turek:

Da li je on, Majk, takođe taj koji je prepolovio mozak?

Dr Egnor:

Ne. To su uradili brojni neurohirurzi počev od 1940-ih. Jedan od njih je dr Rodžer Speri, neuronaučnik koji je radio sredinom 20. veka, koji je zapravo dobio Nobelovu nagradu za svoj rad na tome. Postoje određene vrste napada, relativno retke, koje počinju kao sićušno žarište na jednoj strani mozga, a zatim preskaču na drugu hemisferu mozga kroz veliki snop vlakana koji se zove *corpus callosum*, koji je otprilike veličine dlana. I to bi izazvalo veliki napad. Otkriveno je 1940-ih da ako se preseče *corpus callosum*, to bi sprečilo takvu vrstu napada i omogućilo ovim ljudima mnogo bolji život i postoperativno ovi ljudi su zaista normalni ljudi. Njihove moždane hemisfere su skoro potpuno razdvojene, ali se osećaju kao jedna osoba.

Oni ne postaju dve osobe. Nisu dva centra svesti. Oni su neverovatno normalni. Dakle, Rodžer Speri, ovaj neuronaučnik, proučavao ih je veoma detaljno i pronašao je načine kako može da prikaže slike svakoj od hemisfera nezavisno. I pronašao je neke male perceptivne abnormalnosti kod ovih ljudi. Veoma su suptilne. Otkriveno je da prepolovljenje mozga deli neke aspekte naše percepcije, kao što je naša vizuelna percepcija, ali ne deli svest. Ne deli naš osećaj sebe. Ne deli našu sposobnost apstraktnog razmišljanja. Sve to ostaje jedinstveno, što implicira da postoji aspekt uma, a to je duša, koji se ne može podeliti nožem.

Ovo je fascinantant rad. Uradila ga je i dr Alis Kronin sa MIT-a. Ona je pacijentima sa podeljenim mozgom u jednu hemisferu prikazivala jednu sliku a drugoj hemisferi prikazuje tri slike i tražila od osobe da upari koja od te tri slike konceptualno odgovara slici u suprotnoj hemisferi.

Na primer, jednoj hemisferi je prikazala sliku umetničke palete a drugoj slike violine, četke za toalet i električne sijalice. Na pitanje koja od te tri slike odgovara drugoj slici većina ljudi je izabrala violinu jer su i umetnička paleta i violina umetničke stvari. Ali ne postoji deo pacijentovog mozga koji je video oba ta skupa slika. Jedna hemisfera vidi umetničku paletu. Jedna hemisfera vidi violinu. Ali nijedan deo mozga ne vidi oba. Ali ljudi mogu da ih povežu. Ljudi kažu, oh, ta dva se podudaraju. Dakle, pitanje je, koji deo uma osobe je u stanju da uporedi te dve stvari? Zato što to nije mozak. Mozak ne može da vidi obe. Jedan deo mozga vidi jedno, drugi deo mozga vidi drugo. Više nisu povezani.

Dakle, to implicira da postoji aspekt uma koji nije materijalan, koji je deo duše, koji može da integriše ove stvari, koje dolaze iz različitih regiona mozga koji više nisu povezani.

Dr Turek:

Dakle, sa našim materijalističkim načinom razmišljanja, postaviću vam sada pitanje o kategorijskoj grešci, dr Egnor, a to je, gde je um?

Dr Egnor:

Pa, pre svega, koncept uma je prilično moderan koncept. Klasični filozofi su razmišljali u smislu duše. I ono što ja mislim da je najrazumniji, najtačniji način razumevanja šta je duša, jeste Tomin Akvinski način razumevanja, koji je u osnovi Aristotelov, a to je da duša nije neka sablasna, poluprovodna stvar koja izgleda

kao vi, ali možete videti kroz nju, stvari poput toga. Duša je jednostavno sve što radimo što nas čini živima. Dakle, naša duša je skup aktivnosti koje nas čine živim ljudskim bićima. Dakle, moja sposobnost govora je deo moje duše. Moj otkucaj srca je deo moje duše. Moje disanje je deo moje duše. Moj vid je deo moje duše. I um, kako ga sada razumemo, zapravo je samo nekoliko tih moći. To jest, **um je sposobnost da se opaža, kreće, pamti, razmišlja apstraktno.**

I neke od tih moći su povezane sa mozgom na veoma uske načine. **Ali druge moći poput intelekta i slobodne volje nisu čvrsto povezane sa mozgom.** I mislim da je to način na koji duša funkcioniše, i to je način na koji je Toma Akvinski smatrao da duša funkcioniše.

Dr Turek:

Da, čovek koji je živio od 1224. do oko 1274. godine, dakle živio je 50 godina i napisao je onoliko knjiga koliko ih verovatno ima na mojoj polici sada, i bio je izuzetan intelekt koji je uzeo mnogo toga što je Aristotel rekao. Kako mislite da je neko takav imao predviđanje pre skoro hiljadu godina. Da li je imao neku vrstu inspiracije ?

Dr Egnor:

Pa, deo njegove inspiracije jeste bio Aristotel kao i Biblija. Bio je dominikanski fratar i bio je pobožan čovek, i očigledno je provodio mnogo, mnogo sati u molitvi. I verujem da ga je inspirisao Gospod. I jednostavno sam zapanjen tačnošću onoga što je rekao. I ohrabrivao sam svoje prijatelje i kolege iz neuronauke da napuste materijalističku perspektivu i vrate se Akvinskom, i vrate se Aristotelu, jer su mnogo toga shvatili tačno.

Dr Turek:

Zar vaše kolege ne primećuju samoporažavajući problem u materijalizmu? Da ne bi trebalo da veruju ni u ono što misle - ako je materijalizam istinit?

Dr Egnor:

Oni ne razmišljaju tako duboko. Ne bih želeo da omalovažavam svoje kolege, ali neuronauka je tehnički posao gde se proučavaju neuroni, MRI snimci i slično. I nema tu mnogo duboke filozofije. Ali ne možete razumeti ove stvari osim ako nemate filozofsku osnovu.

Dr Turek:

Da. Potrebna vam je filozofska osnova jer nauka ne govori ništa. Da li bi želeli da date komentar o tome.

Dr Egnor:

Da, Rodžer Skruton, mislim da je nedavno preminuo, bio je divan filozof, dao je komentar o neuronauci i parafrazu koja mislim da dopire do suštine mnogih interpretativnih problema sa kojima se suočavamo u neuronauci. Dr Skruton je rekao da je neuronauka ogromna riznica odgovora bez sećanja na pitanja. To jest, moramo biti veoma pažljivi u vezi sa onim što tražimo i načinom na koji posmatramo našu nauku iz filozofske perspektive, ili ćemo jednostavno stalno dobijati pogrešna tumačenja onoga što nalazimo.

Verner Hajzenberg, poznati fizičar koji je bio ključan u razvoju kvantne mehanike pre oko 100 godina, imao je dubok uvid kada je rekao da ono što posmatramo nije sama priroda, već priroda izložena našem načinu ispitivanja. Dakle, kada se neuronauka proučava kao da je um samo materijalni proizvod mozga, onda izgleda kao da je um materijalni proizvod mozga.

Ali to je artefakt načina na koji naučnici to proučavaju. Ako naučnici otvore svoje umove za postojanje duše, nauka postaje mnogo bolja nauka, a odgovori postaju mnogo jasniji.

Dr Turek:

Fascinantno mi je što neki neuronaučnici pretpostavljaju materijalizam. Ali kada to urade, da bi otkrili da je materijalizam istinit, morali bi da pretpostave da je lažan. Jer za sve podatke koje dobiju iz svojih eksperimenata, pretpostavljaju da bi morali imati slobodu da prate dokaze tamo gde su vodili. Ali nemaju tu slobodu ako je materijalizam istinit. Zato sam vas ranije pitao, zar ne vide da ne možete dokazati materijalizam ako ste robot od mesa, ako ste samo molekularna mašina.

Dr Egnor:

Upravo tako. Materijalizam je samoopovrgavajuća tvrdnja. I ako ono što materijalisti govore ljudima u osnovi jeste da veruju da su roboti od mesa, i nije me briga šta robot od mesa misli o bilo čemu. Dakle, da. To je jednostavno luda stvar. To je luda stvar.

Dr Turek:

U knjizi „Besmrtni um“ govorite i o spojenim blizancima. Kako to pokazuje da materijalizam nije istinit i da imamo dušu ili um?

Dr Egnor:

To je fascinirajuće. I ponovo, to pokazuje koliko se lepo tomističko (gm - od Toma...) shvatanje duše primenjuje na modernu neuronauku. Sijamski blizanci su prilično retki. A još ređi su blizanci koji su spojeni u glavi. I ima ih nekoliko u svetu, i dele neke delove svog mozga.

I verovatno najpoznatiji od njih su Krista i Tatjana Hogan, koje su rođene u osnovi spojene u glavi. I dele vezu između svojih mozgova. I proučavane su prilično detaljno. Na primer, mogu da vide jedna kroz oči one druge. Mogu da osele kožu jedno drugom. Ako majka dodirne nogu jednog deteta, i drugo dete zna da se noga one druge dodiruje. I dele neka sećanja. Ali zanimljivo je da su potpuno različite osobe. To jest, imaju različite ličnosti, imaju različita mišljenja o stvarima.

Jasno je da mislim da ono što vidimo jeste da postoje dve različite duše, dva različita ljudska bića koja dele neke mentalne sposobnosti, ali ne dele sve mentalne sposobnosti. I dalje su potpuno različite, i to je fascinirajuća stvar.

Dr Turek:

Održali ste veoma konciznu prezentaciju na naučnoj konferenciji Instituta Diskaveri u februaru 2025. godine u Dalasu. To je konferencija o nauci i veri. I postavili ste tada slajd koji imamo na ekranu upravo sada. Rekli ste ovo. **Mozak je organ kretanja, percepcije, pamćenja i emocija. Ne postoji organ intelekta i volje.** Molim vas da komentarišete to.

Dr Egnor:

Da, to je zaista lep sažetak tomističke psihologije, shvatanja duše Svetog Tome. A neuronauka to zaista demonstrira. **Mozak je organ baš kao i svaki drugi organ. To jest, srce ima svoju funkciju - pumpa krv. Bubrezi imaju svoju funkciju - proizvode urin. Svaki organ radi svoju stvar. Mozak je organ. To je komad mesa. I zapravo ima pet stvari. Jedna stvar koju radi jeste da reguliše homeostazu, što znači da održava naš krvni pritisak normalnim, održava naše otkucaje srca normalnim, stvari poput toga. Omogućava nam da se krećemo. Omogućava nam da imamo senzacije. Omogućava nam da imamo sećanja i da imamo emocije.**

Ali neuronauka jasno stavlja do znanja da intelekt, sposobnost rasuđivanja, apstraktnog razmišljanja i slobodna volja, ne dolaze iz mozga. Ne potiču ni od kakvog mesa. Nisu iz organa. To su moći naše duše. Ali te moći naše duše su nematerijalne. A pošto su nematerijalne, one su duhovne. Imamo duhovne duše. A pošto su nematerijalne, one takođe ne mogu da umru. To jest, stvari koje nisu materija ne mogu da se raspadnu u trenutku smrti. Dakle, to ukazuje na besmrtnost naših duša, što mislim da je takođe dokazano neuronaukom.

Dr Turek:

Dakle, kako onda, ako mozak nije organ intelekta, kako je onda moguće da ljudi koji imaju povrede mozga imaju problema sa izražavanjem sebe ili razmišljanjem, ako ih zaista imaju? Kako to funkcioniše?

Dr Egnor:

To ima veze sa razlikom između nužnosti i dovoljnosti. Kada vidite korelaciju između na primer, mozga i vežbanja, recimo, mozga i vežbanja vida. Možete se pitati, pre svega, da li je mozak neophodan za normalno vežbanje vida?

Odgovor je da. Ako vaš mozak ne radi kako treba, možete imati probleme sa vidom. Da li je dovoljan za vid? I odgovor je takođe da, što znači da ako imate dobar mozak, možete videti.

Sa intelektom i voljom - da li je mozak neophodan za normalno vežbanje intelekta i volje? Da. Tačno. Mislim, ako pijete previše alkohola, vaša volja neće biti ista kao kada ste trezni. A ako vas udare palicom po glavi, vaš intelekt neće biti isti kao kada ste trezni. Ali da li je mozak dovoljan za intelekt i volju? Postoji mnoštvo neuronaučnih dokaza koji nisu potvrdni. To jest, u izvesnom smislu, mozak nam omogućava da normalno vežbamo svoj intelekt i volju. Ali intelekt i volja ne dolaze iz mozga.

Dr Turek:

Mislim da ste to pronašli u delu knjige gde ste govorili o ljudima koji su u dubokoj komi, vegetativnom stanju. Možete li to opisati, dr Engor?

Dr Egnor:

Da, to je fascinirajući rad. Baš ovaj prekretnički rad. Prvobitno ga je uradio dr Adrian Owen, neuronaučnik u Kembridžu, Engleska, pre oko 20 godina. Postoji posebna vrsta teškog oštećenja mozga koja se naziva perzistentno vegetativno stanje, koje je zapravo dublje od kome, što znači da je medicinska struka verovala da je to stanje u kojem je osoba imala tako ogromno oštećenje mozga da uopšte nema uma. Ova osoba je bila samo telo, samo ljuska. I to je samo jedan korak iznad moždane smrti. Ono što je dr Owen uradio sa pacijentkinjom što ću opisati sada, urađeno je i na mnogim drugim pacijentima. Stavio ju je u magnetnu rezonancu i uradio nešto što se zove funkcionalna magnetna rezonanca, koja vam može pokazati šta se

dešava unutar mozga dok osoba razmišlja i radi razne stvari. Postavljao joj je pitanja poput: zamislite da igrate tenis. Zamislite da hodate po sobi. I otkrio je da se delovi njenog veoma teško oštećenog mozga osvetljavaju u određenim obrascima.

Stavio je normalne ljude u mašinu i uradio istu stvar, i ista područja su se upalila. Bilo je kao da je razumela šta govori. A onda je pomešao reči tako da su joj isti zvuci dolazili u uši, ali nisu imali smisla i ništa se nije upalilo. Dakle, pokazao je da je razumela šta govori čak i u najdubljem nivou kome. I drugi ljudi su ovo proučavali. I otkrili su da možete da razgovarate sa ljudima u perzistentnom vegetativnom stanju. Možete razgovarati o njihovoj porodici. Mogu vam ispričati stvari o tome šta se dogodilo u njihovom životu.

Postoje ljudi koji mogu da urade malo matematike u perzistentnom vegetativnom stanju koristeći ovu tehniku snimanja. Dakle, ono što nam ova istraživanja pokazuju je da iako je kod ovih pacijenata, mozak masovno oštećen, skoro uništen - sposobnost apstraktnog razmišljanja, sposobnost korišćenja razuma, za formiranje koncepata – ostaje.

Dr Turek:

Dakle, iako njihov nedostatak mozga može uticati na njihovo kretanje, percepciju, pamćenje i emocije - njihov intelekt i volja nisu toliko pogođeni.

Dr Egnor:

Čini se da je tako. To je oduvek bilo pitanje koje sam imao o perzistentnom vegetativnom stanju. Kada vam je mozak masovno oštećen, ne možete komunicirati. Ne možete da govorite. Ne možete da se pomerate. Dakle, kako znamo šta se dešava u umu? Zato što je jedini način na koji osoba zna šta se dešava u umu druge osobe u svakom slučaju samo ponašanje. A oštećenje mozga oštećuje ponašanje. A ono što je dr Owen pokazao je da um, u mnogim slučajevima, nekako nastavlja da radi čak i kada je ponašanje oštećeno.

Dr Turek:

Vi ste istakli da možete znati šta neko misli samo tako što vam to kaže. Kako vam neko u vegetativnom stanju kaže šta misli?

Dr Egnor:

To je odlično pitanje. Postoji tehnika koja se zove funkcionalna magnetna rezonanca i tu se ulazi u MRI aparat. I dok razmišljate i radite stvari, protok krvi u vašem mozgu u različitim regionima se menja i pomera. I ta promena u protoku krvi izgleda da odgovara onome što mislite. I stoga se može koristiti kao istraživački alat. Zapravo se povremeno koristi i u kliničkoj neurohirurgiji kako bi se pomoglo u mapiranju mozga ako je osobi potrebna operacija mozga. I potrebno nam je bolje razumevanje anatomije mozga. Dakle, ljudi u najdubljim nivoima kome, perzistentnom vegetativnom stanju, mogu se proučavati pomoću funkcionalne magnetne rezonance. I ono što se može pokazati jeste da uprkos činjenici da su im mozgovi masovno oštećeni, obrasci koji se pojavljuju na snimku mogu pokazati da su ljudi sposobni za veoma sofisticirane nivoe razmišljanja čak i u prisustvu masivnog oštećenja mozga. Veoma često, ne uvek, ali vrlo često.

Dr Turek:

Da. Dakle, vi, sećam se da ste rekli u prezentaciji, mogli biste reći, koliko je šest plus devet? I kada dobijete odgovor 15 njihov mozak se upali.

Dr Egnor:

Tačno.

Dr Turek:

Dakle, oni komuniciraju i znaju šta ste rekli. Da li se onda slažete da ako posećujete nekoga ko je u komi ili u vegetativnom stanju, treba da razgovarate sa njim?

Dr Egnor:

O da. Stalno govorim porodicama da je to veoma važno. A medicinske sestre koje rade na odeljenjima intenzivne nege sve to znaju, da kada ste u sobi sa nekim ko je u komi, morate biti oprezni šta govorite. Ne bi trebalo da govorite stvari koje su uznemirujuće ili plaše osobu jer to može promeniti njihove vitalne znakove. Njihov otkucaji srca se ubrzavaju. Ljudi reaguju.

Dr Turek:

Dakle, Majk, da li je fer reći, s obzirom na istraživanje koje si uradio, da neko ko kaže da ima demenciju, možda ima problem sa pamćenjem? Koje je, kako si otkrio, deo mozga. Pa ipak, njihov um možda i dalje pravilno funkcioniše. Da li je to korektna izjava ili ne?

Dr Egnor:

Da, mislim da svakako postoje dokazi koji bi ukazivali na to, posebno sa fenomenom koji se zove paradoksalna lucidnost, što je zapravo prilično često. U kojem ljudi u kasnim fazama Alchajmerove bolesti imaju periode od 30 ili 40 minuta, kada se jednostavno probude i mogu biti veoma slični svom starom Ja. Prilično su lucidni, sasvim svesni svega, a onda ponovo padnu. I to je veoma, veoma dobro dokumentovano.

Moj kolega u Stoni Bruku, dr Stiven Post, je zapravo napisao knjigu o tome. I tako, svetla su upaljena, mislim, više nego što smo svesni kod pacijenata koji imaju tešku demenciju. Što je, naravno, dobar razlog da se uvek postupa sa ljudima koji imaju tešku demenciju na saosećajan i human način, jer oni često mnogo toga razumeju.

Dr Turek:

Ali ponekad je nepredvidivo ponašanje više rezultat fizičkog oštećenja njihovog mozga, nego njihovog uma. Da li je to fer izjava?

Dr Egnor:

Da. I ovo odvajanje određenih aspekata uma od aspekata mozga se pojavljuje iznova i iznova u neuronauci. Očigledno je da težak problem sa mozgom može uticati na način na koji se izražavate. Ali postoji mnogo dokaza da u mnogim slučajevima postoji mnogo funkcionalniji um iza načina na koji mozak funkcioniše.

Dr Turek:

Recite nam malo o iskustvima bliske smrti, jer imate odeljak u knjizi o tome. Kako ovo pokazuje da mozak i um nisu isti?

Dr Egnor:

Iskustva bliske smrti su prilično česta. Najmanje 9 miliona Amerikanaca je imalo neku vrstu iskustva bliske smrti ili vantelesnog iskustva. To je prilično dobro utvrđeno.

I oko 20% tih iskustava uključuje vrlo precizne percepcije koje se dešavaju tokom vremena kada mozak ne funkcioniše. Verovatno najpoznatije iskustvo bliske smrti bilo je kod žene po imenu Pam Reynolds, koja je imala aneurizmu u osnovi mozga i zahtevala je veoma radikalnu vrstu operacije mozga da bi se aneurizma popravila, nazvanu procedura zastoja.

To je u Finiksu uradio dr Robert Spetzler, neurohirurg tamo koji se specijalizovao za ovo još 1991. godine. A ono što je Spetzler morao da uradi jeste da ohladi njeno telo u operacionoj sali pod opštom anestezijom na oko 15 stepeni Celzijusa da bi zaštitio njen mozak. Zatim da je stavi na aparat za srce i pluća, pa da joj zaustavi srce i zaustavi dotok krvi u njen mozak. Zatim da nagne operacioni sto nagore kako bi krv iscurila iz njenog mozga, a zatim da popravi aneurizmu. Aneurizma je bila u krvnom sudu, i on je morao da popravi krvni sud, otvori je i popravi, bez protoka krvi kroz njega. Imao je oko 30 minuta pre nego što će imati trajno oštećenje mozga. I on je izvršio operaciju.

Operacija je funkcionisala veoma dobro. Pažljivo je testirana. Posmatrali su joj moždane talase i očigledno je bila potpuno moždano mrtva. Mislim, nije bilo čak ni krvi u njenom mozgu. Njeno srce nije kucalo. A posle operacije, rekla je dr Spetzler-u da je gledala celu operaciju. Rekla je da je čim joj je srce prestalo da kuca, osetila pucanje (gm: "she felt a pop") i osetila je kako izlazi iz tela. Popela se na plafon operacione sale, preko Spetzler-vog ramena, gledala ga kako ju operiše. Detaljno mu je opisala njegove hirurške instrumente. Opisala je njegove razgovore reč po reč koje je vodio. Opisala je šta su drugi lekari govorili i radili tokom operacije. Znala je intimne detalje operacije. Onda je rekla da je sišla u tunel. Na drugom kraju tunela, videla je preminule rođake. Rekli su joj da mora da se vrati i odgaji svoju decu. Imala je troje dece. Nije mogla da ostane na drugoj strani. Vratila se u tunel. I rekla je da je povratak u njeno telo bio kao skok u bazen ledene vode, što je tačno jer je temperatura njenog tela bila 15 stepeni Celzijusa.

Dakle, ona je veoma dobro dokumentovan slučaj iskustava bliske smrti. I ljudima koji imaju iskustva bliske smrti dešavaju se ove izvanredne stvari. I kada sam o tome razgovarao sa skepticima - a ima mnogo materijalista koji su skeptični prema stvarnosti ovih iskustava, ističem da postoje četiri aspekta iskustava bliske smrti koje skeptik mora da objasni.

Jedan je da ljudi koji imaju ova iskustva imaju kristalno jasne misli. Veoma detaljne misli vrlo visokog nivoa koje nisu karakteristične za nekoga ko ima umirući mozak. Drugo, da veoma često imaju vantelesna iskustva koja se javljaju kada im mozak ne radi. To jest, kada im srce stane, mozak ne funkcioniše, ali mogu da vide šta se dešava. Vide detalje oko sebe. Zapravo kažu da su njihove percepcije tačnije, sveobuhvatnije nego kada su bili u svom telu. Takođe, nešto što me zaista fascinira jeste to što kada ljudi siđu niz tunel i sretnu ljude na drugom kraju tunela - koliko ja znam, u svakom zabeleženom slučaju, ljudi koje sretnu su mrtvi. To jest, na drugom kraju tunela ne srećete ljude koji su živi. To nije kao puste želje - kao što biste želeli da vidite svoju ženu i vidite je na drugom kraju da vas uteši, ali ona je još uvek živa. Bilo je više izveštaja o ljudima koji vide ljude na drugom kraju tunela koji su mrtvi, a nisu znali da su mrtvi. Ljudi koji su imali nekoga ko je preminuo, a nisu znali da je preminuo, ali su ga sreli u tunelu.

A iskustva bliske smrti su transformativna jer zaista transformišu živote ljudi. Dakle, skeptike izazivam sa ove četiri karakteristike iskustava bliske smrti jer mislim, barem kod određenog broja ljudi, da su ova iskustva veoma stvarna i ukazuju da duša nije isto što i telo.

Dr Turek:

Možete li nam to nekako rezimirati i dati nam lični uticaj ovoga na naše gledaoce i slušaoce?

Dr Egnor:

Da, mislim da je veoma važno razumeti da imamo besmrtnu dušu, da postoji jedan aspekt nas koji je duhovan. A ljudska duša je duh, a ljudski duh je duša. Mi smo zaista duhovna bića koja su otelotvorena. A to znači da to nije samo naučno ili filozofsko zapažanje.

To je veoma praktična stvar. To znači, na primer, da sve što radimo ima odjeke u večnosti. Da smo večna bića, a ljudi sa kojima imamo posla su večna bića. I sve što radimo je važno. Stvari ne nestaju kada umremo, da nastavljamo da živimo.

I važno je da živimo ovaj život onako kako nam je suđeno da živimo ovaj život. I mislim da je način na koji smo predodređeni je način koji nam je Bog namenio da živimo ovaj život. I to nam takođe mnogo govori o svetosti ljudskog života. Da život počinje oplodnjom spermatozoida i jajne ćelije, i da čak i mali embrion ima dušu. I to je ista duša koju imamo kada odrastemo. Ona samo ima različite mogućnosti i različite stvarnosti, ali je podjednako duša koliko i duša koju imamo.

I to znači da moramo poštovati živote dece u materici, poštovati živote dece hendikepiranih osoba, poštovati živote ljudi na kraju života. I da je život svet, jer imamo posla sa duhovnim dušama. Govori nam da moramo poštovati ljude različitih rasa i etničkih grupa jer ne postoji tako nešto kao bela duša, crna duša ili hispanika duša.

Svi smo mi ljudska bića. I govori nam da, mislim, treba da se pomirimo sa Bogom. Trebalo bi da upoznamo našeg Gospoda i našeg Tvorca, jer ćemo provesti večnost sa njim.

Dr Turek:

Fascinantno, Majk. Mnogo ti hvala što si u programu i za ovu knjigu, „Besmrtni um“.

Dr Egnor:

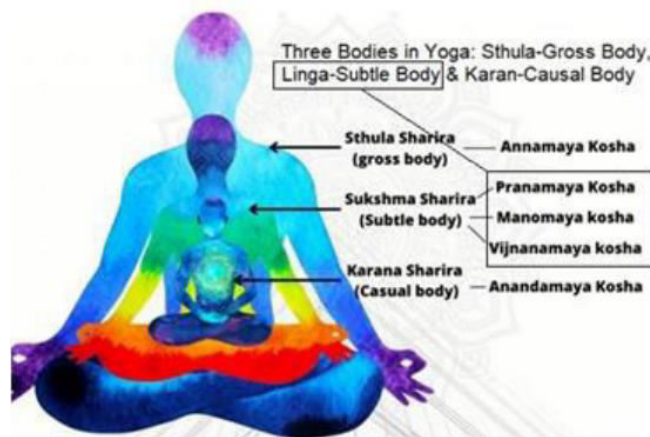
Hvala, Dr Turek.

Dr Turek:

To je dr Majkl Egnor. Njegove radove možete videti i u Institutu Diskaveri. Tamo postoji odeljak pod nazivom „Vesti o važnosti uma“. Pogledajte. Ima nekoliko podkasta i blogova tamo. Nabavi i knjigu, „Besmrtni um: Neurohirurgov argument za postojanje duše“. Daj je nekome ko je naučno orijentisan. Biće veoma zainteresovan. Hvala, dr Egnor. Vidimo se ovde sledeći put. Bog vas blagoslovio.

Zaključak

Istraživanja dr Majkl Egnora i brojnih drugih stručnjaka iz oblasti neurologije nepobitno dokazuju da je čovek vrlo kompleksno i nesumnjivo energetski višeslojno biće. Ta energetska matrica opisana je sa raznih aspekata u radu „Duh, duša, telo“¹⁵ gde je ujedinjenjem nauke i duhovnosti omogućeno razumevanje "sub-fotonskih" – nauci potpuno nedostupnih fenomena iz duhovnog aspekta Apsolutne stvarnosti koja je nesumnjivo višedimenzionalna. Saglasnost sa naučnim istraživanjima savremenih neurologa je očita.

¹⁵ Duh, duša, telo, <http://users.beotel.net/~gmarjanovic/DuhDusaTelo.pdf>

Prema učenjima Vedante (jedna od škola hinduističke filozofije), svako od nas ima energetske slojeve ili omotače znane kao „Koshe“ koji se protežu od periferije tela do središta sopstva: utelovljene duše. Svaki sloj predstavlja jedan aspekt našeg bića (sl.1), pa tako imamo¹⁶ :

1. Annamaya Kosha – fizičko telo je sačinjeno od hrane koju konzumiramo. Zbog ograničenosti čula fizičko telo obično obmanjuje ljudsko biće i navodi ga na neznanje. Većina ljudskih bića svoju svesnost i poimanje Realnosti zaustavlja na ovom nivou. Način na koji se unapređuje ova kosha jeste tako da se svoja pažnja usmeri iznad fizičke dimenzije, odnosno da se osveste vlastiti unutrašnji procesi. Jednom kada počnemo biti svesni svog tela, dolazi do osećaja veće prisutnosti u sadašnjem trenutku (G.M: P.D.Uspenski – živeti svesno).

2. Pranamaya Kosha - energetsko telo. Prana ili Chi se pokreće kroz telo u mreži energetskih kanala. Ona nadzire pokretanje krvi, tečnosti, probavu, respiratorni sistem itd. Držeći um i telo zajedno, ova vitalna sila je ključna u održavanju funkcije srca i pluća. Kada prestaje da funkcioniše, fizičko telo ne može više da obavlja svoje operacije. Svesno disanje, naizmenično disanje kroz nosnice ili abdominalno disanje, mogu da pospeše protok prane u sistemu i usklade energetsko telo. Dah je dakle pravi znak života. To je životna sila u svima, i ona određuje koliko ćemo živeti.

3. Manomaya Kosha - mentalno telo sastavljeno je od misaonih procesa, osećanja, akcija te svakodnevnih čulnih impulsa i stimulacija. Ovo telo vodi naše instinktivne impulse i proizvodi individualne želje. Svake noći kada odemo na spavanje, Manomaya Kosha se privremeno isključi i regeneriše. Slobodne i pozitivne misli pospešuju funkcionisanje ove koshe, dok one koje nisu u skladu sa našom prirodom ili negativne misli, iscrpljuju energiju.

4. Vijnanamaya Kosha - telo mudrosti - Unutar mentalnog sloja, sačinjenog od talasa misli, postoji sloj mudrosti. Ima istu formu kao mentalno telo ali je zasnovano na veri, pravednosti i istini (jasnoći). Mudrost znači život nesebičnog služenja. Ovaj sloj je sastavljen od intuicije, svesnosti, višeg intelekta kada biće prestaje da se poistovećuje odnosno identifikuje sa mislima i postaje svedok misli i ostalih procesa koji se mogu posmatrati. Umesto direktnih osećanja i instinktivnog delovanja, dolazi do odabiranja osećanja i promišljenog delovanja. Telo mudrosti dopušta da se odmaknemo od trenutne situacije i sagledamo je iz šire perspektive i osećaja unutrašnjeg znanja koji dolazi iz ovog tela. Biće koje ne deluje sa ovog nivoa ne zna kako da donosi odluke, nedostaje mu kreativnost i ima slab osećaj za prosuđivanje. Praksa govorenja istine, proučavanje svog sopstva, odanost Bogu ili nesebično služenje, pomažu u pročišćavanju ovog sloja.

5. Anandamaya Kosha – telo blaženstva – ima istu formu kao i prethodna tela ali sa radošću kao glavom, zadovoljstvom kao desnom rukom i uživanjem kao levom. Blaženstvo je srce i Brahman je temelj. Prvi sloj nakon Istinskog Sopstva, odnosno Centra Svesti, jeste telo blaženstva. To je svesnost bivanja kao celovito i integrisano biće, onakvi kakvi jesmo. Sreća i radost iskustveno su doživljene u stanjima duboke meditacije kao prirodno stanje bića. To je finalni sloj koji stoji između individualne svesti i Univerzalnog Jedinstva a da bi osvestili ovaj sloj sopstva i dubljih znanja, potrebno je nevezivanje i posvećenje.

Obzirom na postavke Modela³ jasno je da u procesu evolucije – rasta i razvoja, duhovnih fenomena u materijalne i obrnutom – involucije - procesa vraćanja materijalnih formi u izvornu, duhovnu formu, njihova strukturna matrica ostaje uvek ista – kao sedmostruko-ugnežđenih (umentnutih jednih unutar drugih) materijalno-duhovnih fenomena. Iz parametara pridruženih konkretnim “Stabilnim objektima” Jedinstva, sasvim je jasno da su oni “dole desno” “unutar” onih “gore levo” – što nedvosmisleno potvrđuje opšteprihvaćenu ontologiju bića po kojoj je čovek jedinstvo fizičkog tela, duše i duha - pri čemu je: “Duh (k+26) u duši (k+16), duša u telu (k=0) a telo u svetu (k<=-8)” – kako je to rekao i Vladika Nikolaj Velimirović¹⁷. Dakle, Model KGE nam nudi i konkretne pozicije ovih fenomena u “Energija-Prostor dijagramu” (Slika 1) i pripadajuće fizičke parametre.

U svojoj knjizi „Besmrtni um: neurohirurgov argument za postojanje duše“ – dr Majkl Egnor nam poručuje:

Mozak je organ kretanja, percepcije, pamćenja i emocija. Ne postoji organ intelekta i volje.

¹⁶ Koshe, 5 slojeva koji pokrivaju vašu dušu, <https://novasvest.com/vesti?id=354&v=koshe-5-slojeva-koji-pokrivaju-dusu>

¹⁷ Duh je u duši, duša u telu, telo u svetu. Duh je pokretač duše, duša je pokretač tela, a telo je pokretač drugih tela. Kakav je duh, onakvi i pokreti duše; kakva je duša, onakvi i pokreti tela. Dobar duh pokreće dušu na dobro, i telo ispunjava volju duše. Zao duh pokreće dušu na zlo; i opet telo ispunjava volju duše. Čoveče i sine čovečiji, neka ti Bog ispuni dušu Svojim Duhom. Jer te je Stvoritelj tvoj i stvorio za to, da se ispuniš Njegovim Duhom, te da bi kroz taj Duh i u tome Duhu bio jedno sa Njim i sa svima čedima Njegovim na nebesima i na zemlji. Znaj i upamti, čoveče i sine čovečiji, čijim si duhom ispunjen, jedno si sa njim: ako Duhom Božijim – jedno si sa Bogom, ako li duhom zla – jedno si sa paklenim protivnikom Boga i Oca tvojega.

Izvor: Duhovne pouke – Vladika Nikolaj Velimirović

Mozak je organ baš kao i svaki drugi organ. Srce ima svoju funkciju - pumpa krv. Bubrezi imaju svoju funkciju - proizvode urin. Svaki organ radi svoju stvar. Mozak je takođe organ koji održava krvni pritisak normalnim, održava otkucaje srca normalnim i slično. Omogućuje nam da se krećemo, da imamo senzacije, da imamo sećanja i da imamo emocije.

Ali neuronauka jasno stavlja do znanja da intelekt, sposobnost rasuđivanja, apstraktnog razmišljanja i slobodna volja, ne dolaze iz mozga. Ne potiču ni od kakvog mesa. Nisu iz organa. To su moći naše duše. Ali te moći naše duše su nematerijalne. A pošto su nematerijalne, one su duhovne.

Imamo duhovne duše. A pošto su nematerijalne, one ne mogu da umru. To jest, stvari koje nisu materija ne mogu da se raspadnu u trenutku smrti. Dakle, to ukazuje na besmrtnost naših duša, što mislim da je takođe dokazano neuronaukom.

Dakle – materijalisti su u pravu – Fizičko telo je smrtno. Ipak, stavovi moderne neuronauke govore u prilog mnogih religija i filozofskih učenja – da je čovek mnogo kompleksnije biće – koje ima i dušu koja je (sa našeg aspekta) besmrtna. No – i sam pojam besmrtnosti je diskutabilan. Npr. u platonističkim i neoplatonističkim tradicijama besmrtnost se pre doživljava kao bezvremenost, gde je cilj mudrog čoveka živeti izvan vremena, a ne živeti večno. I to je potpuno saglasno postavkama MKGE ...

Kako god - nauka se mora usavršavati korak po korak. Zato danas postoji sukob sa onima koji ovakvu "energetsku višeslojnost" sveta u kojem živimo ne razumeju i nastoje da napredak nauke ograniče samo na materijalnu ravan. Ali dobra vest je da božanska svest koja je sve-što-jeste ne može da pogreši jer tada ne bi bila ono što jeste. Dakle – vreme, "koje teče" učiniće da prevladamo uvide i zakone življenja na fizičkoj ravni kojom vlada zakon linearnog vremena – i dostignemo naprednija znanja – znanja prošlosti i budućnosti, baš onako kako je to rekao Nikola Tesla:

"Onoga dana kada nauka počne da proučava nematerijalne pojave (više dimenzije prirode), za jednu deceniju će postići više nego za sve prethodne vekove postojanja."

Na nama je da to prihvatimo ...

U Beogradu, 28.mart 2026.g.

Goran Marjanović, dipl.ing.